

Kocsis Zsuzsanna
Anyanyelv és bábjátás

Tisztelt Kollégák!

A bábjátás fogalmát hagyományosan nem az anyanyelvi nevelés gondolatával kapcsoljuk össze. A vajdasági Tóthfaluban egy lelkes fiatalokból álló csapat azonban a művészetnek ezt a különleges formáját választotta arra, hogy a magyar kultúrát és nyelvet ápolja Szerbia magyarlakta területein.

Bábok Tóthfaluban

A Tóthfalusi Tornác Színpad Bábtabor és Bábtaborsulat 2010-ben alakult meg kettős céllal. Egyfelől a bábjátás művészetével szerette volna megismertetni a vajdasági gyerekeket és fiatalokat, másfelől a bábjátáson keresztül kívánta a magyar kultúrát és nyelvet megőrizni.

A bábozás Tóthfaluban nem volt új keletű. Mintegy 10 évvel korábban a magyar kultúra ügyéért fáradhatatlanul munkálkodó Utsai Jenő plébános, az egykori Útitárs elnevezésű keresztény gyermektáborok szervezője rendszeresen meghívta nyári táborába Giovannini Kornélt, a Budapesti Bábszínház tagját. Giovannini előbb egy-egy alkalommal látogatott el a táborokba, ahol saját bábait és rövidebb előadásait mutatta be, majd látva az érdeklődést rendszeres visszatérője lett a táboroknak, ahol külön foglalkozást is tartott. A gyerekek itt elsajátíthatták a bábjátás alapjait, illetve nyaranta egy-egy előadást vittek színre. A táborozó gyermekekből idővel egy kisebb társulatot szervezett Utsai atya és Giovannini Kornél Tornác Színpad néven. Sajnálatos módon az Útitárs táborok megszűnésével a bábtaborsulatnak is szünetelnie kellett a tevékenységét. Többévi kihagyás után a Tornác Színpad egykori tagjai elhatározták, hogy újjáélezzik a társulatot, erre 2010-ben az első Tornác Színpad Bábtabor keretein belül került sor.

Az újbóli megalakulás a nyári táborok, valamint a társulat felépítésében és működésében egyaránt változásokat hozott. A Tornác Színpad székhelye továbbra is Tóthfalu, védnöke Utsai Jenő plébános maradt. Korábbi tagjai azonban már nem színészi, hanem szervezői, rendezői, szövegírói funkcióban tértek vissza egy új társulati vezető, Berec Katinka irányításával. A nyári táborok központi elemévé a bábjátás vált (szemben a korábbi táborokkal, ahol csak választható foglalkozásként jelent meg), így a tábor minden lakója részt vesz egy bábjáték létrehozásában. A szervezők az előadások színrevitelénél követik a társulat korábbi, „gyerekektől gyerekeknek” elvét, vagyis a bábjátékok előadói és közönsége egyaránt fiatalok. Mindez a színdarabok kiválasztása, az előadások elkészítése során különös figyelmet igényel a szervezőktől, mivel a Tornác Színpad Bábtabor általános és középiskolás diákokat egyaránt fogad. További újdonság, hogy a táborozók a próbák mellett különböző előadásokon és aktív szabadidős tevékenységben vesznek részt. A foglalkozások minden esetben az adott évben bemutatott darabhoz kapcsolódnak, céljuk az ismeretterjesztés és a magyar kultúra ápolása.

1. kép
Szent László legendája (2017)

Bábjátszatás és nyelv

A Tornác Színpad Bábtáborban a (vajdasági) magyar nyelv ápolása, különösen a tábor újjáalakulása óta, fontos szempont. A szervezők a színdarabok létrehozása során ügyelnek arra, hogy a bábjátékok szövegkönyve a helyi nyelvváltozatban készüljön, azaz magán viselje a bácskai és a bánáti regionalizmusok meghatározó elemeit. Céljuk ezzel, hogy megmutassák a diákoknak, hogy a nyelvjárások nem csupán a „parasztudvar” változatai, hanem a kultúra művelésére és az értékek közvetítésére is alkalmas variánsok.

A táborozók emellett korosztályuknak megfelelő interaktív előadásokon vesznek részt, amelyeknek témája a magyar nyelv. Hogy milyen aspektusból közelítik meg az előadók a nyelv kérdését, azt az adott tábor tematikája és a hozzá kapcsolódó bábjáték határozza meg. A Tornác Színpad Bábtáborban eddig a magyar nyelv sajátosságairól, más nyelvekkel való viszonyáról, nyelvjárásairól és történetéről hallhattak előadásokat a diákok. Hogy mindez hogyan valósul meg a gyakorlatban, azt a legutóbbi tábor előadásain keresztül érdemes szemléltetni.

A 2017-ben megrendezett 8. Tornác Színpad Bábtábor Szent László emlékéve előtt tisztelegve László király életét mutatta be előadásában, és ehhez kapcsolódva az ismeretterjesztő előadások a nyelvemlékekkel foglalkoztak. Az előadások kiindulópontjai a ma ismert Szent László-legendák voltak, amelyeken keresztül ezek archaikus változataihoz jutottak el a diákok, és foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogyan is beszélhettek a király és a kortársai. A korabeli nyelvhasználat mellett a középkori irodalmat is feldolgozták. A táborozók megismerkedtek a kódexkultúra sajátosságaival és a korszak legjelentősebb nyelvemlékeivel. Az előadások csúcspontját minden kétséget kizáróan az jelentette, amikor az emlékek „megszólaltak”, ezt a lehetőséget az Országos Széchényi Könyvtár *Nyelvemlékek* honlapjának multimédiás tartalmai tették lehetővé (1).

Az előadások mellett az idei tábor csapatversenyei is a nyelvemlékek és a középkor nyelvének a jegyében teltek. A tábor lakói által kialakított csapatok mindegyikének létre kellett hozni saját kódexlapját, amelyben (lehetőleg archaikus nyelvváltozatban) leírja a csoport tagjainak a történetét. A kész történeteket ezután scriptoriumi eszközökkel (tintával, tollal vagy íróvesszővel) kellett a kódexlapokra másolni.

2. kép

A 8. Tornác Színpad Báltábor scriptoriuma

A táborozók nagy lelkesedéssel vetették bele magukat a feladatba: igyekeztek minél archaikusabban leírni történeteiket és a *Nyelvemlékek* honlapból ihletet merítve a kor stílusának megfelelően lelkiismeretesen díszíteni a kódexlapokat. A feladat során a diákok szorgalma és érdeklődése még a szervezők elvárásait is felülmúlta, az elkészült munkák pedig magukért beszéltek, és nevelőknek, pedagógusoknak egyaránt tanulságosak voltak.

3. kép

A tábori kódex egy lapja

A tábor alapításakor a szervezőkben kérdésként merült fel, hogy vajon szerencsés ötlet-e az ismeretterjesztés részévé tenni az anyanyelvről szóló előadásokat is egy nyári táborban. Mivel azonban a tábor célja a bábjátszatás megismertetése mellett a magyar kultúra megőrzése és átadása, ezért végül beemelték a programok közé ezeket az előadásokat is. Visszatekintve az elmúlt nyolc esztendő tapasztalataira bebizonyosodott, hogy az (újra)alapítás során a szervezők a megfelelő döntést hozták. Látva a diákok anyanyelvük iránt mutatott érdeklődését és lelkesedését a Tornác Színpad Bábtábor szervezői a jövőben is azon munkálkodnak, hogy nyári táboraik során a magyar nyelvet is mind jobban megismertessék a vajdasági gyerekekkel.

Üdvözlettel:

Budapest, 2017. október 18.

Kocsis Zsuzsanna
szervező
Tornác Színpad Bábtábor

Irodalom

(1) Nyelvemlékeink. <http://nyelvemlekek.oszk.hu/tud/nyelvemlekek> (2017. október 18.)

Kocsis, Zsuzsanna: First language and puppetry

Az írás szerzője

Kocsis Zsuzsanna

doktorjelölt

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi Doktori Iskola, Budapest

zsannakocsis[kukac]gmail.com